

Tuottavuutta vapaa-ajalla

Suomalaisten elintaso on ainakin viimeiset sata vuotta kohottanut työn tuottavuuden kasvu – ei lainkaan se, että töitä olisi tehty enemmän. Siis tuotanto työtuntia kohti on kasvanut. Nyt kuitenkin vielä yritetään lisätä työntekoa pidentämällä työuria.

Amerikkalaiset tekevät paljon pitempää työaikaa ja -uraa kuin me. Sitä ei ole juuri ihannoitu, mutta jokin aika sitten keuhuttiin, kuinka siellä työn tuottavuus oli noussut erityisen vauhdikkaasti kolmella sektorilla: tietotekniikkalaitteiden valmistuksessa, rahoituspalveluissa ja kaupassa.

Tuottavuuden nostaminen ja mittaaminen ei ole helppoa, mutta kukaan ei kiistä sen nousseen tietotekniikassa, meilläkin mm. Nokian ansiosta. Vaikeinta se on palveluissa, joiden tuottamiseen tarvitaan paljon työtä. Rapakontakaisen rahoituspalvelusektorin paisuminen johti katastrofiin. Kaupassa taas merkittävä osa tuottavuuden kasvusta saatiin keskittämällä sitä hypermarketteihin keskelle ei-mitään. Asiakkaat huolehtivat pitkälti kuljetuksista ja itsensä palvelusta – vapaa-ajallaan.

Jos koneita ja töiden organisointia ei saada tehokkaammiksi, niin työn tuottavuuden kohottamiseen etsitään helposti sittenkin työperäisiä keinoja: ulkoistetaan työtä asiakkaiden itsepalveluksi, teetetään ylitöitä ilman korvausta ja kuormitetaan työntekijöitä niin, että nämä vievät työt tavalla tai toisella mennessään kotiin – jos ei muuten, niin tarvittaessa enemmän toipumisaikaa. Kaikki tämä tapahtuu vapaa-ajan kustannuksella.

Töiden tunkeminen vapaa-ajalle voi kuitenkin kostautua, sillä vapaa-aika on tarkoitettu työvoiman uusintamiseen. Tehdään kotitöitä, aterioidaan, siistiydytään, levätään ja harrastetaan sekä laitetaan alulle ja kasvatetaan lapsia, tulevaisuuden työntekijöitä.

Vapaa-ajan tuottavuus voidaan ymmärtää työvoiman uusintamistulosten ja vapaa-ajan pituuden väliseksi suhteeksi. Jos työn tunkeutuminen vapaa-ajalle haittaa työvoiman uusintamista yhä enemmän, niin kuinkahan siinä käy? Ainakin kasvaa paine kotityön tuottavuuden nostamiseen, mutta myös tarve paeta työn hallitsemasta maailmasta. ■

Heikki Taimio